

Statsråden

Stortingets kommunal- og forvaltningskomite
0026 OSLO

Dykkar ref

Vår ref

Dato

24/1652-5

25. april 2024

Dokument 8:150 S (2023-2024) Representantforslag fra stortingsrepresentantane Hansson, Bastholm og Berg om ei meir sirkulær byggenæring

Eg viser til brev datert 11. april frå Kommunal- og forvaltningskomiteen om Dokument 8:150 S (2023-2024) Representantforslag frå stortingsrepresentantane Rasmus Hansson, Une Bastholm og Lan Marie Nguyen Berg om ei meir sirkulær byggenæring.

Representantane foreslår følgjande:

1. Stortinget ber regjeringen innføre et krav om at maksimal mengde generert avfall per kvadratmeter på byggeplasser ikke skal overstige minstekravet i BREEAM-NOR.
2. Stortinget ber regjeringen innføre krav om at minst 75 pst. av ikke-farlig bygg- og anleggsavfall skal kildesorteres, og starte innføringen av krav om materialgjenvinning. Regjeringen bes vurdere hvor høyt materialgjenvinningskravet bør være, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.
3. Stortinget ber regjeringen innføre et krav om at minst 70 pst. av bygg- og anleggsavfall skal tilrettelegges for ombruk eller materialgjenvinning.
4. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å gi kommunene hjemmel til å avslå riving i byggesaker av klima- og ressurs hensyn.
5. Stortinget ber regjeringen innføre krav til maksutslipp av klimagasser fra materialer i byggteknisk forskrift som sikrer at byggenæringen reduserer sine utslipp minst i tråd med klimamålene for 2030.
6. Stortinget ber regjeringen legge fram en plan for opptrapping av klimakravene til materialer i byggteknisk forskrift, med en gradvis opptrapping av kravene fram mot 2030.

7. Stortinget ber regjeringen legge til grunn for statlige virksomheter og aktører at bygninger ikke skal rives for å bygge nye når rehabilitering er mulig. Miljøkonsekvensanalyser av å bevare og rehabilitere framfor riving og nybygg må gjøres i hvert foreslåtte riveprosjekt, og rehabiliteringsalternativet skal alltid utredes.
8. Stortinget ber regjeringen innføre klimakrav for hele livsløpet til alle nye bygg i tråd med EUs reviderte bygningsenergidirektiv.
9. Stortinget ber regjeringen innføre klimakrav for hele livsløpet til offentlige bygg- og anleggsprosjekter i tråd med regjeringens omstillingsmål og EUs reviderte bygningsenergidirektiv.
10. Stortinget ber regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2025 legge frem forslag om endringer i regelverket for dokumentavgiften slik at ombygging/rehabilitering av næringsbygg ikke ilegges dokumentavgift for mer enn tomteverdien ved salg.
11. Stortinget ber regjeringen fastsette et mål om at alle nye bygninger eid av det offentlige skal være nullutslippsbygg innen 2028, i tråd med EUs reviderte bygningsenergidirektiv.
12. Stortinget ber regjeringen om å utvide produsentansvaret for PCB-holdige isolerglassruter til å omfatte innsamling og behandling av alle typer isolerglassruter.
13. Stortinget ber regjeringen slå fast at alle statlige bygg- og anleggsplasser skal være utslippsfrie.
14. Stortinget ber regjeringen fastsette et krav om at alle kommunale og fylkeskommunale bygg- og anleggsplasser skal være utslippsfrie.
15. Stortinget ber regjeringen gi kommuner mulighet til å stille krav om utslippsfrie bygg- og anleggsplasser overfor private utbyggere.

Eg er invitert til å vurdere forslaga, med unntak av forslag 1, 4 og 7, som er avviste etter forretningsordenen § 39 annet ledd bokstav e.

Regjeringa har som mål at Noreg skal bli eit lågutsleppsamfunn i 2050. Bygg og byggeverksemd spelar ei viktig rolle når vi skal nå dette målet. Vi må bruke bygningsmassen effektivt, og bygging må skje meir klimavenleg og sirkulært. Utslepp frå bygging kan – og må – reduserast på fleire måtar: ved å ta vare på dei bygga vi har, bruke byggemateriale om igjen, redusere avfallet når vi byggjer, redusere ressursbruken ved nybygg og byggje med meir klimavenlege material. Byggenæringa spelar ei viktig rolle i omstillinga mot lågutsleppsamfunnet, og regjeringa er oppteken av å utvikle byggeverksemda i ei meir klima- og miljøvenleg retning.

Forslag 2: Stortinget ber regjeringen innføre krav om at minst 75 pst. av ikke-farlig bygg- og anleggsavfall skal kildesorteres, og starte innføringen av krav om materialgjenvinning. Regjeringen bes vurdere hvor høyt materialgjenvinningskravet bør være, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Eg meiner det er viktig å redusere mengda av avfall frå byggetiltak, og at vi må leggje til rette for meir ombruk og gjenvinning. Byggteknisk forskrift krev allereie at alt avfall frå byggetiltak

blir levert til godkjend avfallsmottak eller direkte til gjenvinning. Kravet til sortering av avfall på byggeplass er eit minstekrav, og byggenæringa kan sortere meir på byggeplass, der det ligg til rette for det. Då regjeringa i 2022 vedtok endringar i byggt teknisk forskrift om at 70 prosent av avfallet skal bli sortert på byggeplass, tok vi omsyn til at desse krava skal etterlevast i heile landet. Det er høgare kostnader ved sortering av avfall i distrikta når det er langt mellom avfallsmottaka, samanlikna med sentrale område. Dei nye reglane tok til å gjelde 1. juli i fjor. Representantane kjem no med konkrete forslag til nye forskriftskrav, som vi ikkje kjenner verknaden av. Eg viser elles til mitt svar på forslag 5.

Eg har lagt forslaget om krav om materialgjenvinning fram for klima- og miljøministeren. Klima- og miljøministeren uttaler følgjande:

«EUs rammedirektiv for avfall (2008/98/EC) har også krav om at minst 70 vektprosent av ikke-farlig bygge- og riveavfall skal forberedes til ombruk eller materialgjenvinnes. Ekspertgruppen som er nedsatt som del av regjeringens handlingsplan for sirkulær økonomi skal utrede virkemidler som kan fremme sirkulære aktiviteter og bedre utnyttelse av ressurser, bærekraftig produksjon og forbruk, samt økt verdiskapning. Å undersøke insentiver for økt materialgjenvinning innenfor bygg- og anleggssektoren kan være en del av dette arbeidet. Samlet vil dette kunne bidra til å øke materialgjenvinningen av ikke-farlig bygg- og anleggsavfall i Norge.»

Forslag 3: Stortinget ber regjeringen innføre et krav om at minst 70 pst. av bygg- og anleggsavfall skal tilrettelegges for ombruk eller materialgjenvinning.

Eg viser til mitt svar på forslag 2 og 5.

Forslag 5: Stortinget ber regjeringen innføre krav til maksutslipp av klimagasser fra materialer i byggt teknisk forskrift som sikrer at byggenæringa reduserer sine utslipp minst i tråd med klimamålene for 2030.

Regjeringa har vedteke fleire endringar i byggt teknisk forskrift, som er viktige første steg for å leggje til rette for ei berekraftig byggenæring. Vi har innført krav om klimagassrekneskap ved bygging av større bygg, som bustadblokker og næringsbygg, som vil gi verdifull innsikt og auka medvit om kva som skal til for å redusere utsleppa. Kravet til sortering av avfall ved tiltak i nye og eksisterande bygg blei auka frå 60 til 70 prosent. Vi innførte også krav om at nye bygg skal vere tilrettelagde for seinare demontering, og at materialar skal kartleggast for ombruk ved endringar i eksisterande bygg. Dette er tiltak som legg til rette for reduserte utslepp og betre ressursbruk. Eg vil samstundes understreke at dei som ønsker å byggje med materialar med lågare utslepp, kan gjere det i dag. Fleire gjer også det, og dette er ei utvikling regjeringa ser positivt på.

Hurdalsplattforma slår fast at vi må skjerpe krava til byggenæringa. Vidareutvikling av krav i byggt teknisk forskrift kan påverke bygginga i ei meir klima- og miljøvenleg retning. Samstundes er det eit mål å halde byggekostnadene så låge som mogleg. Eg meiner det er

viktig at vi balanserer disse omsyna. Byggekostnadene er allereie høge, og feil utforma krav kan auke dei endå meir, utan at vi kjenner klimagevinsten. Regjeringa vil vurdere korleis krav i byggteknisk forskrift kan bidra til at klimaavtrykket frå bygging blir redusert, irekna kva kostnadsverknader moglege forskriftskrav vil medføre. Dette er arbeid Direktoratet for byggkvalitet er i gang med.

Regjeringa har òg invitert bygge-, anleggs- og eigedomsnæringa til dialog om klimapartnarskap. Det overordna målet med klimapartnarskap er å få gjennomført samfunnsøkonomisk lønsame tiltak som kan bidra til kutt i klimagassutsleppa i tråd med Noregs klimamål for 2030 og 2050 og omstillingsmåla for heile økonomien.

Forslag 6: Stortinget ber regjeringen legge fram en plan for opptrapping av klimakravene til materialer i byggteknisk forskrift, med en gradvis opptrapping av kravene fram mot 2030.

Eg viser til mitt svar på forslag 5.

Forslag 8: Stortinget ber regjeringen innføre klimakrav for hele livsløpet til alle nye bygg i tråd med EUs reviderte bygningsenergidirektiv.

Eg viser til mitt svar på forslag 5.

Forslag 9: Stortinget ber regjeringen innføre klimakrav for hele livsløpet til offentlige bygg- og anleggsprosjekter i tråd med regjeringens omstillingsmål og EUs reviderte bygningsenergidirektiv.

Eg har lagt forslaget fram for digitaliserings- og forvaltningsministeren. Digitaliserings- og forvaltningsministeren uttaler følgjande:

«Byggeprosjekter i statlig sivil sektor skal planlegges og gjennomføres etter minimum passivhusstandard, med mindre særskilte grunner tilsier noe annet. For 2024 har regjeringen gitt Statsbygg i oppdrag å utarbeide et forslag til en metodikk for å måle klima- og miljøpåvirkningen fra bygge- og eiendomsvirksomheten i statlig sivil sektor. En slik metodikk kan på sikt brukes til å sette mål for den samlede bygge- og eiendomsvirksomheten.»

Forslag 10: Stortinget ber regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2025 legge frem forslag om endringer i regelverket for dokumentavgiften slik at ombygging/rehabilitering av næringsbygg ikke ilegges dokumentavgift for mer enn tomteverdien ved salg.

Eg har lagt forslaget fram for finansministeren. Finansministeren uttaler følgjande:

«Dokumentavgiften er en fiskalt begrunnet avgift som skal skaffe staten inntekter ved overdragelse av fast eiendom. Avgiften avløste i 1976 en komplisert og ressurskrevende stempelavgift på dokumenter. Formålet med omleggingen var å oppnå en forenklet avgiftshåndtering. Avgiften beregnes som hovedregel av salgsverdien av den faste

eiendommen som overføres til ny eier. Stortinget har i vedtak om dokumentavgift § 3 gitt en særregel om avgiftsgrunnlaget ved førstegangsoverføring av hjemmel til eiendom med nyoppført bygning eller bygg under arbeid. I slike tilfeller skal avgiften beregnes kun av tomteverdien. Dette innebærer at nyoppført bygning og bygg under arbeid holdes utenfor avgiftsgrunnlaget i disse tilfellene. Hovedhensynet bak tomteverdiregelen er å oppnå en avgiftsmessig likestilling mellom oppføring av nybygg på egen tomt og overføring av tomt med nybygg.

Forslaget innebærer en utvidelse av tomteverdiregelen til også å gjelde etterfølgende overføringer dersom eiendommen oppfyller nærmere krav til ombygging eller rehabilitering. Det er flere betenkeligheter ved en slik utvidelse.

Forslaget er avgrenset til overføring av næringsbygg, og vil innebære en forskjellsbehandling sammenlignet med overføringer av øvrige rehabiliterte bygg. Videre må det etableres spesielle regler som angir hva som menes med rehabilitering og ombygging. Det må også kunne kontrolleres at bygget er tilstrekkelig ombygget eller renovert til å kvalifisere for ordningen. Avgiften skal beregnes ved tinglysingen og etter verdiene på dette tidspunktet. Det kan også forventes at det vil være praktiske utfordringer ved å fastsette og kontrollere hva som skal være tomteverdien i de konkrete tilfellene. Forslaget kan også virke mot sin hensikt i de tilfellene det vil være avgiftsmessig lønnsomt å gjøre mer omfattende endringer enn nødvendig.

Dokumentavgiften er følgelig ikke et egnet virkemiddel for å gi incentiver til gjenbruk og rehabilitering av bygg. Hensynet til likebehandling, et enkelt regelverk og lavest mulig administrative kostnader tilsier at tomteverdiregelen ikke bør utvides. På bakgrunn av disse momentene mener jeg at forslaget bør avvises. En slik utvidelse ville uansett kreve nærmere utredning, og et forslag til regelverk måtte utarbeides og sendes på høring. Det anses ikke som mulig å fremme et slikt forslag i statsbudsjettet for 2025.

Regjeringen satte i midten av mars ned en ekspertgruppe som skal se på virkemidler som kan fremme sirkulære aktiviteter for å blant annet gi bedre utnyttelse av fornybare og ikke-fornybare ressurser. Utredningen skal inkludere vurderinger av og eventuelle forslag til endringer i skatte- og avgiftssystemet.»

Forslag 11: Stortinget ber regjeringen fastsette et mål om at alle nye bygninger eid av det offentlige skal være nullutslippsbygg innen 2028, i tråd med EUs reviderte bygningsenergidirektiv.

Eg har lagt forslaget fram for digitaliserings- og forvaltningsministeren. Digitaliserings- og forvaltningsministeren uttaler følgende:

«Byggeprosjekter i statlig sivil sektor skal planlegges og gjennomføres etter minimum passivhusstandard, med mindre særskilte grunner tilsier noe annet. I 2023 hadde åtte av 12 større byggeprosjekter (ferdigstilte bygg og bygg i byggefase med forventet sluttkostnad over

50 mill. kroner) lavere klimagassutslipp enn 5 kg CO₂-ekvivalenter per kvm per år. Regjeringen vil jobbe videre for å minimere klimagassutslippene fra byggeprosjekter i statlig sivil sektor.»

Forslag 12: Stortinget ber regjeringen om å utvide produsentansvaret for PCB-holdige isolerglassruter til å omfatte innsamling og behandling av alle typer isolerglassruter.

Eg har lagt forslaget fram for klima- og miljøministeren. Klima- og miljøministeren uttaler følgende:

«I forbindelse med EUs grønne vekststrategi, den grønne given, foreslår nå EU utvidet produsentansvar på flere områder, og de setter også krav til utforming. Forskriftsarbeid for disse produsentansvarsordningene må prioriteres, slik også Miljødirektoratet anbefaler i sin andre delrapport om produsentansvar fra april i 2023. Dette omfatter blant annet innføring av nye ordninger for utvidet produsentansvar for utstyr av plast fra fiskeri, akvakultur og fritidsfiske og for enkelte engangs plastprodukter. Ferdigstillelse av dette arbeidet er prioritert før eventuelle endringer i dagens produsentansvar for PCB-holdige isolerglassruter vil vurderes.»

Forslag 13: Stortinget ber regjeringen slå fast at alle statlige bygg- og anleggsplasser skal være utslippsfrie.

Eg har lagt forslaget fram for klima- og miljøministeren. Klima- og miljøministeren uttaler følgende:

«Regjeringen har en ambisjon om at Norge skal ha klimavennlige bygge- og anleggsplasser. Derfor lanserte vi i klimastatus og -plan for 2024 en målrettet satsning for å redusere utslipp fra bygg- og anleggsplasser;

- Vi vil utrede et forbud mot salg av nye anleggsmaskiner med forbrenningsmotorer fra 2035.
- Vi vil sende på høring et forslag om å gi kommunene hjemmel til å stille klimakrav til bygge og anleggsplasser
- Og vil sende et forslag om forbud mot bruk av fossil gass til midlertidig oppvarming og tørking av bygg under oppføring og rehabilitering på høring.

Markedet for nullutslippsmaskiner er fortsatt i en tidlig fase, men er i sterk utvikling, og det blir stadig flere tilgjengelige nullutslippsmaskiner i ulike segmenter. Likevel er begrenset tilgjengelighet for nullutslippsmaskiner og høye merkostnader for utslippsfrie maskiner viktige barrierer for raskere innfasing av nullutslippsmaskiner på bygge- og anleggsplasser. Derfor er det behov for spissede virkemidler som tar ned merkostnaden og bidrar til å sikre etterspørsel etter nullutslippsmaskiner i markedet.

På kort sikt er Enova et viktig virkemiddel for å redusere merkostnadene og øke hastigheten på innfasingen av utslippsfrie anleggsmaskiner. Enova utbetalte i 2023 om lag 400 mill. kroner i støtte til utslippsfrie anleggsmaskiner og støtte til mobile ladestasjoner.

Miljødirektoratet har estimert at offentlige aktører står for rundt 50 til 70 prosent av utslippene i bygge- og anleggsnæringen. Krav og premiering i offentlige anskaffelser er derfor viktig for å redusere utslipp fra bygge- og anleggsplasser. At det nå er et krav at klima og miljø som hovedregel skal vektas med 30 % i offentlige anskaffelser vil bidra til dette. Videre har Miljødirektoratet fått i oppdrag å utrede spissede krav til nullutslipp og fossilfrie bygge- og anleggsplasser i samarbeid med DFØ, Statens Vegvesen, NVE og Statsbygg. Regjeringen vil vurdere eventuelle krav eller premiering i offentlige anskaffelser når dette oppdraget er levert.»

Forslag 14: Stortinget ber regjeringen fastsette et krav om at alle kommunale og fylkeskommunale bygg- og anleggsplasser skal være utslippsfrie.

Eg har lagt forslaget fram for klima- og miljøministeren. Klima- og miljøministeren uttaler følgende:

«Se svar under forslag 13. Kommunale- og fylkeskommunale bygg- og anleggsplasser vil omfattes av et ev. krav til offentlige anskaffelser.»

Forslag 15: Stortinget ber regjeringen gi kommuner mulighet til å stille krav om utslippsfrie bygg- og anleggsplasser overfor private utbyggere.

Eg har lagt forslaget fram for klima- og miljøministeren. Klima- og miljøministeren uttaler følgende:

«Regjeringen har i Klimastatus og -plan for 2024 varslet at den planlegger å sende på høring et forslag om å gi kommunene adgang til å stille klimakrav til bygge- og anleggsplasser etter forurensningsloven fra 2024. Klima- og miljødepartementet jobber nå med å utarbeide høringsforslaget. For nærmere omtale av regjeringens arbeid med klimakrav til bygge- og anleggsplasser viser vi til omtale i Regjeringens klimastatus og -plan.»

Med helsing

A handwritten signature in blue ink, reading "Erling Sande". The signature is written in a cursive style with a large, sweeping "S" and "a" in "Sande".

Erling Sande